

Aika leikkiä – luovuus muutoksessa

Me olemme menossa kohti tulevaisuutta, joka ei ole vielä muotoutunut. Tarvitsemme uuden tarinan siitä, keitä me olemme ja millaisen maailman haluamme. Emme voi tehdä lisää samaa ja odottaa erilaista lopputulosta. Uuden kuvittelemisen edellyttää leikkisyyttä ja epävarmuuden sietäminen luovuutta olla mukautumiskykyisiä ja joustavia.

TEKSTI: SAARAMARIA KUITTINEN

Me olemme
synnynnäisesti
luovia.

Modernin ajan toimintamalli on ollut pyrkiä ratkaisemaan ja kontrolloimaan kaikkea. Järkemme ihannoiti sementoi meitä uskomaan, että kykenemme alistamaan luontoa meidän tahtoomme. Uskomme voivamme jäsentää tietoa niin, että pystymme ennakoimaan, millainen huominen on ja miten varautua siihen.

Kiihtyvät kriisit luontokadosta pandemiaan ovat äänekäs muistutus siitä, että elävät systeemit ovat kompleksisia ja tanssivat omaa tahtiinsa eivätkä mukaudu osiin pilkkovaan ajatteluamme. Nyt katsomme viheliäisiä ongelmia, kompleksisia systeemejä steroideilla – demokratian murenemistä, ilmastokaaosta ja asevarustelua eksponentiaalisesti kehittyvän tekoälyn tahtiin. Epävarmuus lisääntyy ja ennakointi vaikeutuu.

Tanssia systeemien kanssa

Kontrolliin pyrkimisen sijaan voisimme tulla paremmaksi tanssiin systeemien kanssa, kuten ympäristötieteilijä Donella Meadows asian ilmaisi. Tanssi on erilaista kuin eteenpäin marssiminen. Tanssi on rytmin kuuntelemista tässä hetkessä ja reagoimista musiikin ja kanssatanssijoiden antamille impulsseille. Se on yllättävää, joustavaa ja ennalta-arvaamatonta.

James P. Carse puhuu kirjassaan *Finite and Infinite Games* kahdenlaisista pelistä: Sellaisista peleistä, joissa on rajatut säännöt ja joissa joku voittaa ja toinen häviää eli finite games. Toiset pelit ovat avoimia, ja niissä tarkoitus on jatkaa pelaamista eli infinite games. Suomeksi ne voisivat olla peli ja leikki.

Peleissä olemme valmiiksi kirjoitetuissa rooleissa ja tiedämme ennalta, mitä sanoa. Muutokset suunnitelmiin ovat epäonnistumisia. Sen sijaan leikki on tämän hetken aistimista ja sen kuuntelemista, mikä on elossa juuri nyt. Leikissä, kuten improvisaatioteatterissa, ”mokat” ovat mahdollisuus jonkin uuden avautumiselle.

Me muistamme elävyyden hetkiä lapsuuden leikeistä sekä flow-hetkiä, joissa koemme yhteyttä ympäristön kanssa ja pystymme hetkellisesti päästämään irti kontrollista. Me olemme synnynnäisesti luovia.

Kuitenkin rakentamamme mekanistinen yhteiskunta kasaa luovuudellemme esteitä yliarvottamalla mitattavaa, ohjaamalla ratkaisukeskeisyyteen sekä luomalla pelkoja epäonnistumisesta.

Mitä on mitattavan minä alla?

Kirjoittaja ja ajattelija Zak Stein käyttää käsitettä *hyper-measured self*, hyper-mitattu minä. Stein kuvailee, kuinka olemme kehittäneet suuren määrän mittareita, ei ainoastaan yhteiskunnan tasolle, vaan yksilölle. Mittaamme koulumenestystämme, askeliamme, ystäviemme määrää ja työpanosta. Mittareiden kautta näemme itsemme tietynlaisena, ja se nostaa mitattavat puolet meistä ei-mitattavan edelle. Mittaavan minän alta luovuuden löytäminen on takkuinen matka, koska reunaton ja konseptien väliin jäävä ei mahdu Excel-taulukkoon.

Jatkuva tavoitteeseen pyrkiminen tai ongelmien ratkaiseminen ohjaa meitä jatkuvasti kiihdyttämään vauhtia, sen sijaan että pysähtyisimme tähän hetkeen. Daniel Schmachtenberger puhuu kapean ongelmanratkaisun haasteista. Kapea ongelmanratkaisu voi

Mittaavan minän alta luovuuden
löytäminen on takkuinen matka.

rajata näköpiiristä potentiaaliset haittavaikutukset sekä luoda illusion edistyksestä, vaikka junnattaisiin pakoillaan. Luovuus edellyttää pysähtymistä ja vapautta ei-tietämiseen ja ei-tekemiseen eli joutilaisuuteen, kuten stoalainen filosofi Seneca sanoisi. Joutilaisuus, otiosus, on vapautta päättää ajastaan.

Myös pelko siitä, että tekee väärin, estää meitä olemasta luovia. Lasten rajaton mielikuvitus muokkaantuu kapeampaan omaan koulussa, jossa opimme, että on oikeita ja väriä vastauksia. Väärässä olemisen pelko lamaannuttaa myös työpaikoilla. Kavennamme tehokkuuden nimissä olemisen tilaa ja samankaltaistamme toimintakulttuureja, jolloin erilaisuus ja oudoksi leimaantuminen voi pelottaa.

Herkkyttä kuunnella ja rohkeutta kokeilla – leikkiä ja tanssia

Miten raskasta on paketoita itsensä työrooleihin, joissa itsensä pitää jättää puolia pois samalla, kun sisällä vyöryy huolien tulva kiihtyvistä kriiseistä. Millaista olisi improvisoida elämää niin, että kaikkialle mahtuisi kaikki? Olla tunteva ja sykkivä kokonaisuus aamupalavereissa, joissa löytyisi herkkyyttä kuunnella, mikä on elossa, ja antaa systeemin muokkaantua sen mukaan.

Lasten leikki ja itsekritiikistä vapaa heittäytyminen luomaan avointa maailmaa saisi olla kompassimme, kun opettelemme luovimaan kohti uutta. Nyt on aika olla joutilaita, kömpelöitä ja outoja. Sallia vaivaantuminen siitä, ettei tiedä, mitä tehdä. Kokeilla täysillä ja nauraa hyväntahtoisesti kaikille epäonnistuneille yrityksillä. Nousta ylös ja yrittää uudestaan. Heittäytyä leikkiin, jossa ei ole raameja ja seiiniä, vain tahtotila sille, että leikki jatkuu. Tanssissa kaiken totutun ulkopuolella on antihaurautemme kohdata tulevaisuus, jota kukaan ei tunne. ■

Heittäytyä leikkiin, jossa ei ole raameja ja seiiniä, vain tahtotila sille, että leikki jatkuu.

Saaramaria Kuittinen on kirjoittaja ja tulevaisuustaitelija Ekata Theatresta. Ekata Theatre ammentaa fyysisestä teatterista, luovasta kirjoittamisesta sekä improvisaatioteatterista työpajoihin, joissa vahvistetaan leikin ja luovuuden keinoin kykyämme kohdata epävarmuus ja olla kompleksisuuden kanssa. www.ekatatheatre.com

Kuva: Leena Koskela

LÄHTEET

Bateson, N. (2016). *Small Arcs of Larger Circles, framing though other patterns.*

Triarchy Press.

Carse, P. J. (1986). *Finite and Infinite Games. A vision of Life as Play and Possibility.*

Free Press.

Schmachtenberger, D. ym. (2024). *Development in Progress. Consilience Project*

<https://consilienceproject.org/development-in-progress/>

Stein, Z. (2019). *Education in a Time Between Worlds, Essays on the Future of Schools, Technology and Society.* Bright Alliance.

Torkki, J. (2018). *Seneca, Elämän lyhydestä. Otava.*

KIRJAT

”Vaikutuksen alaisena” – Sari Kuuselan kirja arvioinnissa

TEKSTI: OLLI NYLANDER

”Opi tuntemaan tavat, joilla vaikutamme toisiimme. Vaikutuksen alaisena tekee matkan ihmissuhteisiin ja sosiaaliseen maailmaamme. Käytännönläheinen ja inspiroiva kirja auttaa tunnistamaan vaikuttamisen tavat, sosiaaliset pelit ja ryhmän voiman sekä oivaltamaan, mitä tapahtuu työpaikoilla, harrastusryhmissä ja kaveriporukoissa. Vuorovaikutus on keino muuttaa maailmaa, ja kukin meistä tekee oman valintansa siitä, mihin suuntaan sitä vie.”

Tiivistin Sari Kuuselan kirjan kannesta *Vaikuttamisen alaisena* -kirjan ydinsanomaa. Kirja on hyvin mielenkiintoinen, ja sitä oli mukava lukea Euroopan matkalla iltaisin kappale kerrallaan. Kuusela tutkijana ja konsulttina kirjoittaa omiin työkokemuksiinsa perustuen vuorovaikutuksen voimasta, suhteiden merkityksestä, erilaisista vuorovaikutustyyleistä, sosiaalisista peleistä, vinoutuneesta kulttuurista, sosiaalisista kartoista ja käyttäytymisestä vallan keinona.

Pohjimmiltaan ymmärsin, että perustana on käyttäytymisen psykologia sekä sosiaalipsykologia. Tieteelliset päätelmät on kuitenkin piilotettu käytännön kokemusten syliin. Olen itse ollut työelämässä yli 50 vuotta raksa-apumiehestä, suunnittelijaan, pikkupäällikköön, vähän isompaan johtajaan ja takaisin asian-tuntija- ja konsulttihankeisiin. Paljon on tuttua vaikuttamisen muodoista. Jäin vain hiukan ihmettelemään, miten kirjoittaja itse kykeni katselemaan ulkokohtaisesti vaikuttamisen ihmeellistä maailmaa ja poistumaan näyttämöltä, kun homma ei enää tuntunut kotoisalta.

Samoin jäin ihmettelemään vaikutuksen alaisuuden kohde-ryhmän rajaamista työikäisiin ja työyhteisöihin sekä työikäisten vapaa-ajan porukoihin. Lapset, nuoret, koululaiset, työttömät, eläkeläiset ovat vaikutuksen ulkopuolella. Ja vielä ihmetytti työelämän katselu alaisnäkökulmasta sekä vain viitteellisesti johtajien ja johtajuuden kautta.

>>